

Van-e terápia a gazdaság diagnózisára?

Az Államháztartási Szakosztály ülésének összefoglalója

Magyar Közgazdasági Társaság 60. Közgazdász-Vándorgyűlés Szeged, 2022.09.22-23.

„A 2022-es év gazdasági és költségvetési kihívásai” címmel tartotta meg szekcióját az Államháztartási Szakosztály. A bevezető előadást, Prof. Dr. Kovács Árpád Költségvetési Tanács elnöke, az MKT örökös tiszteletbeli elnöke tartotta. Az ezt követő kerekasztal-beszélgetést Plósz Dániel János (gazdasági és koordinációs igazgató, Közért+ Zrt.), a Nemzeti Közszerológati egyetem vendégoktatója és vendégkutatója, az MKT Államháztartási Szakosztályának titkára moderálta. A résztvevők Kovács Árpád, Banai Péter Benő államháztartásért felelős államtitkár, Pénzügyminisztérium, az MKT Államháztartási Szakosztályának elnöke, Baksay Gergely közgazdasági elemzésekért és versenyképességért felelős ügyvezető igazgató, Magyar Nemzeti Bank, az MKT Versenyképességi Szakosztályának elnöke, az Államháztartási Szakosztály alelnöke és Virovác Péter vezető közgazdász, ING Bank voltak.

Baksay Gergely felvezetőjében kiemelte, hogy „azért van rendkívüli nehéz helyzetben a költségvetés, mert olyan sokkuk érik, amire senki nem készülhetett fel, amire igazán nem lehetett számítani.”, és habár árnyalatokban máshogy látnak dolgokat, a közgazdászok egyet értenek ezzel.

A szekcióját nyitó előadását Prof. Dr. Kovács Árpád, a Költségvetési Tanács elnöke, és az MKT örökös tiszteletbeli elnöke tartotta, és vele együtt végig járhattuk, hogy pontosan milyen kihívások elé néz és nézett a magyar gazdaság a 2022-es évben. Az előadás anyagára úgy hivatkozik, mint egy „közös műnek a része”, hiszen több szakember által beküldött anyagokból felhasználta az elemzéséhez.

Két fő gondolatsor mentén haladt: egyrészt az államháztartási pozíciókat befolyásoló külső okokat fejtegette, mint a globális gazdasági és ideológiai harc következményei, a globális működés túlhajtásából származó együttműködés problémái vagy az érték-és érdekfelfogásból következő egyre mélyülő feszültségek, amiket látszólag próbálnak kompromisszumokkal eltüntetni, de Dr. Kovács Árpád kibékíthetetlennek tartja ezeket a feszültségeket.

Fontosnak tartotta azt is megemlíteni, hogy a külkereskedelmi egyenleg trendjei számunkra nagyon kellemetlenül alakulnak. A legnagyobb vesztesei vagyunk a cserearányok alakulásának, pedig a 2012 és 2019 közötti időszakban jó pár olyan év volt, amikor a cserearányok úgy alakultak, aminek a külkereskedelmi egyenlegre egy óriási pozitív hatása volt, akár 1-2% is belejárt a GDP növekedésbe. A cserearányvesztésnek a megfékezése azért is érdekes, mert az ikerdeficit ezzel nagyon jelentősen összefügg. Ha együtt nézzük az ikerdeficitet és az államadósságnak a vonatkozását, akkor az államadósság egészen jól kezelhető az ikerdeficit számaihoz képest, de ezek együtt már súlyos problémát jelentenek.

A külső okok közé tartozik még az ukrajnai orosz agresszió hadműveleti kihatásból származó hatásai, menekültek fogadása és tranzitálása és az ebből következő szankciós politikai lépések. Szankciós politikának, habár lehet vitatkozni róla, de Dr. Kovács Árpád meggyőződése szerint vannak következményei. Az energia és nyersanyagellátásnak vannak zavarai, inflációt gerjesztő hatásai. Virovác Péter, az ING Bank vezető közgazdásza szerint akármilyen pozitív előrejelzések is jönnek, a vállalatok nem ennyire optimisták, úgy készülnek a jövő évre, hogy az energiaszámlák még magasabbak is lehetnek, mint ami most látható a mutatószámok alapján. Ez persze kihathat a majd az átlagos fogyasztókra is.

A második fő tényező a honi okokban kereshető. Több tanulmány is készült arról, hogy milyen alacsony a hatékonysága a reálgazdasági működésnek, és „megkockáztatom, az államháztartási és az állami irányítás gyengeségeinek, érdemes a versenyképességi jelentéseket ebben a tekintetben nézni”, folytatta Dr. Kovács Árpád. De ezek közé tartozik még a kormányzati támogatási politika kellő normativitást és követelménytámasztást nélkülöző működése ennek az összes következményével együtt vagy a hosszabb távú társadalompolitikai céloknak alárendelt adó- és támogatáspolitikai hatásmechanizmusa, amit Dr. Kovács Árpád társadalom politikai szempontból mély empátiával néz, „de azt látni kell, hogy mindezek a lépések pénzbe kerülnek” és látható az is, hogy a szolgáltatások, oktatás és egészségügy nem kellő hatékonysággal működnek és a gazdasági működés segítésében sem tudják kifejeíteni azokat a hatásokat, amiket kellene.

A különböző külső hatások, belső változások esetenként késedelmes figyelembevétele jellemző hazánkra, ami jól látható a KATA esetében is. A KATA gyengeségei mindenki által tudottak voltak és a kivezetés körülményei mégsem olyan üdítő módon történtek meg, mint amire egy felkészülés esetén lehetett volna. Ez még csak a jéghegy csúcsa, de összességében mindenki egyetért, van még feladatunk.

Banai Péter Benő szerint „minden egyes gazdaságpolitikai gondolkozásnak az alapja, hogy legyen egy helyes diagnózisunk és legyen utána egy helyes terápia.” A hatékonyság javítása érdekében rengeteg feladata van még az országnak, de szerinte alapjába véve jó pályán volt a magyar gazdaság, még a pandémia ideje alatt is, hiszen magasan tudták tartani a foglalkoztatottak számát. 2020-ban a reálbérek is emelkedtek és a magyar gazdaság kisebb mértékben esett vissza, mint az EU átlag. A magyar gazdaság bővülése minden évben meghaladta az Európai Unió átlagát, 2011-2019-ig minden évben csökkent az adósság, a hiányt a növekedésnek és az adósság csökkenésének köszönhetően a 3%-os limit alatt tudtuk tartani. Amíg az államháztartás adóbevételei folyamatosan növekedtek, addig az adócentralizációs ráta tulajdonképpen csökkent, amit egy nagy eredmény önmagában.

A foglalkoztatás javulása és a bérek emelkedésének eredményeként a fogyasztási adók minden területen 2021-2022 első hét havában és 2023-as előirányzatban várhatóan növekedni fognak. Tehát a költségvetésnek nem bevétel oldali, hanem kiadás oldali problémái vannak, „amin lehet vitatkozni” tette hozzá Dr. Kovács Árpád, „hogy ezeket a problémákat 70%-ban

vagy csak 50%-ban külső hatások okozták, és mi csak 30%-ban járultunk hozzá, vagy 50%-ban felelősek vagyunk a túlköltekezéseinkkel, a beruházási politikánkkal, amit egyébként a Költségvetési Tanács számos alkalommal kifogásolt”. Jól látható, hogy tulajdonképpen kiadás oldali korrekciókra van szükség az elkövetkező években. Az adó tömeg és az adó mennyiség emelése semmiképp sem jelent megoldást. A differenciált adópolitikai megközelítés, a teherviselő képesség arányában való gondolkodásmód van ezen a területen jelen. SZJA-val kiugróak a teljesítések.

„Az idei év 3-5% közötti gazdasági teljesítménnyel fog záródni”, folytatta Dr. Kovács Árpád, „A romló körülmények között is képes hazánk gazdasága a fenntartható működésre. Az előttünk álló években számottevő javulás szükséges – GDP arányában – mind az államháztartás (kormányzati szektor) hiánya, mind a bruttó államadósság tekintetében”. Egy dolog valóban igaz, nehéz biztosat mondani a jelen helyzetben a gazdaság ügyében. Egy évvel ezelőtt senki nem gondolta volna, hogy ma, Magyarországon kétszámjegyű kamatkörnyezetről fogunk beszélni, és mégis itt vagyunk most. Ez komoly változást jelent, amihez mindenképpen alkalmazkodnunk kell. Viszont fontos a hatékonyság javításán túl, az Európai Unióval folytatott tárgyalások lezárásán túl, hogy egy aktív gazdaságpolitikát tudjunk követni.